

La televisió local a Catalunya: un model en profunda transformació¹

Josep Àngel Guimerà

- *La manera com s'ha entès la televisió local (TVL) a Catalunya ha evolucionat profundament al llarg dels més de vint-i-cinc anys d'història d'aquest mitjà i ha donat lloc a concepcions molt diverses. També han canviat els models d'emissora que s'han proposat com a referents. Les modificacions atenen tant a la transformació que ha viscut la pròpia TVL com a les propostes que s'han fet des de les polítiques i, també, a la conceptualització feta des de la recerca catalana. Aquest article recull aquesta evolució i en fa una aproximació interpretativa que mostra quins són els canvis ocorreguts i els factors que els generen.*

Paraules clau

Televisió local; Catalunya; concepte; model; emissora; evolució

Introducció: la constant (re)definició del model de televisió local a Catalunya

La implantació de la televisió digital terrestre (TDT) a Catalunya ha comportat el ple reconeixement legal de les televisions locals (TVL) del Principat. Aquest mitjà neix els primers vuitanta i des de llavors es desenvolupa sense un marc jurídic complet fins al 2005 (Garriga, 1985; Prado i Moragas, 1991; OCL, 2005).

Però la TDT també ha comportat la implantació d'un model de TVL molt concret. Des de les polítiques dels governs estatal i català s'ha apostat per una televisió de naturalesa empresarial ben dotada professionalment i econòmica, capaç de competir en el mercat audiovisual en el cas de les privades i de prestar un servei públic de qualitat en les públiques i, especialment, amb capacitat per estimular la indústria audiovisual catalana.

Aquest model, però, no és l'únic que s'ha proposat en els més de vint-i-cinc anys d'història de la televisió local catalana. De fet, se n'han formulat i n'han conviscut tot un seguit de molt variats i fins i tot contradictoris entre ells. Així, el que es vol implantar amb la TDT és diametralment oposat al que és hegemònic en el seu naixement i primer desenvolupament: una TVL de caire popular, amateur i que aspirava a democratitzar la comunicació (Guimerà, 2006).

Les claus per entendre els canvis en els models de TVL hegemònics a Catalunya tots aquests anys són, fonamen-

Josep Àngel Guimerà

Professor del departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació i membre de l'Institut de la Comunicació Universitat Autònoma de Barcelona (InCom-UAB)

¹ Aquest article es basa en la recerca feta per l'autor en l'elaboració de la seva tesi doctoral, titulada *La televisió local a Catalunya (1976-2005): gestació, naixement i transformacions* i llegida el novembre de 2006 al Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'autor vol agrair a la professora Maria Corominas tant la tasca en la direcció de la tesi com els comentaris i suggeriments sobre aquest article.

talment, quatre. En primer lloc, la manca d'un marc legal plenament desenvolupat que marqués amb claredat què era televisió local i què no ho era fins a l'arribada de la TDT. Seguidament, els canvis de criteri dels governs espanyol i català sobre la TVL. Tot i l'absència d'una regulació completa, els dos executius han fet polítiques públiques sobre el sector que han evolucionat d'una matriu més cívica i de servei públic a una d'industrial i han afectat el desenvolupament del sector. En tercer lloc, l'evolució del propi sector, que passa de manera majoritària i progressivament del caire popular a una televisió més professionalista i comercial. Finalment, la recerca sobre comunicació a Catalunya també hi ha influït, i ha aportat elements teòrics que han servit per legitimar (o deslegitimar) uns models o uns altres.

El model comunitari: guia per al naixement i primer desenvolupament

El primer model que s'aplica entre les TVL catalanes és el comunitari, que va definir a inicis dels anys vuitanta Radiotelevisió Cardedeu (RTVC), la primera experiència de Catalunya i l'Estat que va posar en marxa, el març de 1982, les emissions periòdiques.

El model comunitari descansa sobre cinc pilars bàsics: la producció pròpia de continguts en català de matriu informativa i divulgativa; la renúncia a l'afany de lucre i uns límits estrictes al finançament per publicitat; un funcionament basat en la participació ciutadana; àmbit de cobertura de les emissions limitat al municipi des d'on s'emet; i la gestió per part d'una associació cultural sense ànim de lucre o un ajuntament (Prado, 1985; Meseguer, Rovira i Vilar, 2005).

La proposta es fixa per escrit el 1983 en una Acta de definició del grup cardadeuenc, publicada arran d'un dels diversos intents de tancament que va patir els primers vuitanta (Garriga, 1985). En un context polític marcat per la negativa del govern de l'Estat a tolerar televisions privades comercials i de persecució de qualsevol emissió que no provingués de Ràdio Televisió Espanyola (RTVE), RTVC va definir un model allunyat dels projectes comercials i proper al servei públic.

De fet, el model comunitari neix d'una concepció molt concreta de què havia de ser la TVL. Estretament lligada a la idea de municipi i a la de barri a Barcelona, la TVL es vin-

cula a les nocions de participació ciutadana, democratització de la comunicació i exercici de les llibertats recentment recuperades, sobretot la d'expressió. Es concep com un mitjà popular i amb unes grans potencialitats de vertebració del territori, de creació d'identitats col·lectives locals i de reconstrucció nacional de Catalunya. Així mateix, parlar de TVL era referir-se a mitjans tecnològicament poc dotats, però a l'abast de tothom. En aquest sentit, s'entén com una activitat sociocultural vinculada a la militància cívica i a l'oci.

El model comunitari va ser l'hegemònic fins als darrers anys vuitanta per raons diverses (Guimerà, 2006: 97-103). D'una banda, per l'èxit d'RTVC, que, després de 1983, ja no va patir cap clausura més i es va convertir en un referent de l'època. Dit en paraules de Garriga (2005), un dels seus promotors, és el "model d'èxit": aconseguir esquivar totes les limitacions polítiques, tècniques, econòmiques i humanes, i articula una manera de funcionar sostenible en un entorn clarament hostil i poc avesat als grans projectes. Cal tenir present que el 1982 sols hi havia dues TVL més amb emissions periòdiques a Catalunya. El 1986 ja n'eren 24, i la majoria de promotors havien passat per Cardedeu per aprendre com posar-se en marxa, cosa que il·lustra el pes de RTVC en el conjunt aquells anys (Guimerà, 2006: 271).

D'altra banda, el model es va fer hegemònic perquè la televisió comunitària era l'única "televisió local possible" els primers anys vuitanta (Guimerà, 2006: 68 i seq.). És a dir, era l'únic model aplicable dels diversos que ja s'havien proposat aquells anys.

Primer, perquè l'hostilitat dels successius governs centrals els primers anys vuitanta, tant de la UCD com del PSOE, cap a les iniciatives privades amb afany de lucre va fer que els promotors de TVL d'aquesta mena (com Anoia TV el 1981) desistissin per un entorn jurídic i polític que no els garantia el desenvolupament del negoci. Altres projectes públics que proposaven emissores professionals no van tirar endavant, com un de comarcal impulsat per ajuntaments del Baix Llobregat també el 1981 (Garriga, 1985).

Després, a partir de 1983, l'hegemonia es pot explicar pel pas a una "tolerància política condicionada" (Guimerà, 2006). Aquell any, després d'un tancament que va afectar les 12 TVL catalanes en funcionament llavors (tret de la comercial TV Lloret, totes de perfil comunitari), el promotors de RTVC i de la municipal TV Vallirana (nascuda el mateix 1983 i que llavors era comunitària) van negociar amb el

Govern central la tolerància de les seves emissions, que va acceptar. De les converses, en van sortir les condicions per no ser clausurades: no tenir afany de lucre; emissions limitades al municipi; no interferir les televisions públiques estatal i catalana i no donar-se a conèixer fora del municipi². En certa manera es converteix Cardedeu i Vallirana en el paradigma de les emissores tolerades i, per tant, es ratifica que solament es tolera el perfil comunitari (Guimerà, 2006).

El naixement de la Federació Pro Legalització de les Televisions Locals de Catalunya (FPLTVCL) el 1985 també explica la centralitat del model proposat des de Cardedeu. Apareguda arran d'una proposta de RTVC, assumeix com a propi el model comunitari i es converteix en interlocutor dels governs central i català d'una trentena d'emissores i projectes de TVL. A més, els defensors dels tancaments administratius que, en menor mesura, encara es donen al llarg dels anys vuitanta. De fet, entre les TVL dels anys vuitanta hi havia la convicció que, si s'integraven en la Federació i declaraven seguir el model comunitari, el Govern no hi actuava en contra. És llavors quan algunes emissores es defineixen com a comunitàries, per ser *tolerables* i des d'aquí desenvolupar altres projectes (Meseguer, Rovira i Vilar, 2005; Vilar, 2006).

A més, aquest model tenia el vistiplau polític de la Diputació de Barcelona, que des del primer moment va donar suport a la Federació (FPLTVLC, 1986). Finalment, també va rebre el suport de la recerca universitària catalana sobre comunicació. Els anys vuitanta, els estudis sobre TVL avalaven la concepció democratitzadora que proposava. Fins i tot afirmaven que la televisió comunitària era la més legítima o l'única que donava sentit a l'existència de TVL (Prado, 1985; Carreras, 1987).

Els models professionalistes: camí de la consolidació de la TVL catalana

Des de finals dels anys vuitanta, la concepció dominant sobre què ha de ser la televisió local canvia. A partir

d'aleshores, i de manera creixent, s'entén més com una qüestió professional que no pas com un fenomen sociocultural de matriu amateur. Ha de tenir una qualitat homologable a emissores d'abast superior i ha d'oferir continguts d'interès per a l'audiència i ben elaborats per professionals, sense marge a la improvisació i buscant el compromís constant dels recursos humans.

Partint d'aquesta premissa, cada cop més promotors prendran decisions encaminades a fer aquesta TVL. Una de les primeres fites és millorar-ne el finançament, cosa que s'aconsegueix per dues vies fonamentals. La primera, mitjançant la inclusió creixent de publicitat i l'ampliació de la cobertura per abastar més audiència i anunciants potencials. La segona, combinada en alguns casos amb l'anterior, a través de la recerca del suport financer de l'ajuntament i, en el algun cas, la cessió de la titularitat al consistori.

Amb els nous recursos es contracten professionals per no dependre excessivament del voluntariat, encara que en molts casos assegurí la viabilitat de la TVL. Així mateix, s'hi tendeix a eliminar el funcionament assembleari propi del model comunitari i s'hi jerarquitzava la presa de decisions. També canvia la manera de concebre la programació, i es vol reduir la improvisació que s'associa al funcionament amateur: els responsables delimiten la línia editorial que s'hi ha de seguir. En aquest sentit, la recerca universitària n'avalava la professionalització els primers anys noranta i assenyala que massa dependència del voluntariat en pot fer perillar la continuïtat (Prado i Moragas, 1991).

La nova manera d'entendre la TVL es tradueix en una ràpida pèrdua d'influència del model comunitari i en l'articulació de dos de nous. D'una banda, el model de servei públic professional, formulat per la Federació Pro Legalització de les Televisions Locals de Catalunya, proposa una sola televisió per municipi vinculada a l'ajuntament: seria propietari de la freqüència de la TVL i la finançaria a través d'un patronat, que al seu torn en cediria l'explotació a una entitat sense ànim de lucre. La TVL hauria de prestar un servei públic de qualitat basat en la producció

2 Les condicions imposades s'han d'entendre en un context en què el Govern central es resistia a regular la televisió privada i els promotors d'emissores estatals amb vocació comercial empraven les TVL per pressionar l'executiu i reobrir el debat polític i mediàtic (Fernández i Santana, 2000: 313-320).

pròpia local elaborada per professionals. Així mateix, s'hi admetria publicitat per facilitar la viabilitat i no carregar les finances municipals, mentre que l'ajuntament seria la garantia per no dependre dels interessos comercials (D.A., 1988; FPLTVLC, 1987 i 1994).

D'altra banda, el que hem denominat model professionalista i de país (Guimerà, 2006), formulat per la Federació Catalana de Televisió Local (FCTVL), sorgida el 1992 d'una escissió de la FPLTVLC, proposa emissores privades (sense descartar l'existència de públiques)³, professionalitzades i que, des de l'arrelament local, prestin un servei públic nacional: emetre en català per augmentar l'oferta en aquesta llengua. Aquest plantejament respon a la inquietud d'un grup de promotors davant l'arribada de les emissores privades estatals (Tele-5, Antena 3 i Canal+) els primers anys noranta i la desproporció generada entre la televisió en castellà i en català (FCTVL, 1992; Cumeres, 2006).

Els factors que expliquen el pas del model comunitari als dos professionalistes són de diversa natura. D'una banda, part dels promotors que intenten aplicar el model comunitari el consideren inviable. De fet, la consolidació de les emissores s'aconseguia millorant l'economia amb recursos públics (base del model professional de servei públic) i/o amb publicitat (base del model professional i de país), amb els quals finançar la professionalització (autèntic pilar dels dos nous models televisius). D'altra banda, perquè un grup de televisions que afirmaven ser comunitàries per ser tolerades i que ja s'havien professionalitzat i comercialitzat aposten obertament per aquesta via (TV Sabadell, TV Lloret). S'ha d'assenyalar, doncs, un *ús tàctic* del model comunitari els primers anys de la TVL, tal com posa de manifest l'evolució de la FPLTVLC o l'escissió que dona lloc a la FCTVL. Fins i tot els propis promotors del model en reconeixien la inviabilitat i el caràcter tàctic (FPLTVLC, 1987; Vilar, 2006).

En tercer lloc, entre finals dels anys vuitanta i els primers noranta es produeix una profunda reordenació del sector. Entre 1987 i 1992 neixen 45 emissores de TVL noves i en tanquen 10. De les noves, majoritàriament privades, el gruix

aposta per la professionalització i la publicitat per consolidar-se. De les que tanquen, la majoria no havien volgut o pogut optar per aquesta via. El resultat és que les televisions comunitàries ja eren minoritàries el 1992 (Guimerà, 2006). Aquest context explica l'aparició i el reforçament de les propostes professionalistes a partir dels darrers anys vuitanta.

Finalment, el moment polític també va influir en els canvis. Entre 1988 i 1995, diversos projectes de regulació del Govern central i de la Generalitat van obrir el debat sobre el model que s'havia de legalitzar. Així, els operadors van haver de defensar el que volien per evitar quedar fora. Des d'aquesta perspectiva, doncs, la formulació de models no deixa de ser una lluita per la supervivència (Guimerà, 2006).

La pluralitat de models: un sector eclèctic a la recerca de la plena regulació

A partir de 1995, els dos models hegemònics fins llavors donen pas a un grapat d'ideals, cap dels quals aconsegueix esdevenir hegemònic. Així, se'n proposa un de municipal de cobertura local; un d'emissores de titularitat mixta supramunicipals (derivat del model professional de servei públic); i diversos models de televisió privada d'abast comarcal o supracomarcal (sorgits de les entitats que proposaven el professional i de país els primers noranta) (Guimerà, 2006: 190-192).

Tot i l'aparent diversitat, tots els models tenen en comú voler ser viables econòmicament i, en el cas dels privats, l'afany de lucre. Aquests models són més pragmàtics i menys ideològics que els seus precedents: ara hi domina una lògica preocupada per la viabilitat financera combinada amb una tendència a homologar-se formalment a les televisions d'abast superior. Ara, paraules com *accés* o *participació ciutadana* ja no apareixen en els discursos.

Hi ha tres elements que poden explicar el sorgiment d'aquestes propostes començant per una (altra) reordenació de l'estructura del sector. De les 66 emissores

3 Aquests promotors gestionaven emissores privades. Precisament, un del motius de l'escissió de la FPLTVLC va ser que defensava televisions vinculades als ajuntaments, un model que aquests promotors defugien (FCTVL, 1992)

existents el 1997, 35 havien nascut en els darrers cinc anys. Al mateix temps, de les 61 que emetien a Catalunya el 1992, 30 havien tancat en el mateix quinquenni. De fet, el sector presenta problemes històrics de consolidació, especialment per part les privades. Cal tenir present que entre 1982 i 1997 van deixar d'emetre a Catalunya 45 de les 111 televisions que s'han documentat amb emissions periòdiques aquests 15 anys (un 40% del total) (Guimerà, 2006: 152-156 i 272). Això apunta que es tracta de models sorgits després d'anys de funcionament, de provatures i d'errors.

En segon lloc, creixen els promotors, públics i privats, que apliquen criteris empresarials, sobretot perquè ho fa així la majoria de les noves TVL del període 1992 - 1997. La pèrdua de força de les TVL amateurs i d'arrel popular (el gruix de les 45 que desapareixen entre 1982 i 1997) ajuden a entendre uns plantejaments allunyats de les propostes pioneres.

Per acabar, cal tenir present que aquests models es presenten, com en els casos anteriors, en un moment d'intens debat polític sobre la regulació de les TVL. Al final de la que seria la darrera legislatura de govern del PSOE a Madrid, el Congrés dels Diputats va aprovar la Llei 41/1995, de 22 de desembre, de regulació de les televisions locals per ones terrestres (BOE 309, de 27 de desembre de 1995) a partir d'un projecte presentat pel govern del PSOE i amb modificacions de CiU, PNB i EU-ICV, aliats d'un executiu en minoria. La Llei permetia l'existència d'una televisió municipal a cada municipi i obria la porta a la creació d'una segona emissora privada, després que el projecte original del Govern solament contemplés la pública.

Però el 1996 va guanyar les eleccions estatals el Partit Popular, que havia votat en contra de la Llei. El nou executiu no la desplegaria del tot fins al 2004, ja en el context d'implantació de la TDT (OCL, 2005). En aquest context, des de 1997 el Govern de la Generalitat, en mans de CiU i soci parlamentari del govern minoritari del PP a Madrid, va negociar diversos cops modificar la Llei per poder aplicar-la. Llavors, el Govern català va insistir que donaria suport solament a aquelles iniciatives privades que presentessin un projecte empresarial solvent i econòmicament viable, cosa que ajuda a entendre la natura dels models adoptats (Guimerà, 2006: 179-182).

El model definitiu: plantejament empresarial i proximitat

De l'any 2000 ençà, la concepció empresarial, professionalista i comercial s'ha accentuat, i parlar de TVL és referir-se a un mitjà amb cobertures cada cop més grans per poder ampliar l'audiència i, així, assegurar la viabilitat. La TVL s'entén com una activitat que forma part d'un mercat audiovisual en el qual aquestes emissores han trobat en els continguts arrelats al territori la marca que els permet diferenciar-se i competir.

És en aquest context que es comença a dissenyar la implantació de la TDT a l'Estat i a Catalunya. A través de diverses modificacions de la Llei 41/1995 els anys 2002 i 2003; i amb l'aprovació d'un Pla Tècnic Nacional de Freqüències de la TDT a mitjans de 2004, el Govern central del PP va elaborar el mapa bàsic de la TVL digital a Catalunya. El pla dividia el Principat en 20 demarcacions que agrupaven comarques i conjunts de comarques; assignava un canal múltiple a cada demarcació amb capacitat per a quatre programes (un de les quals podia ser públic a criteri de les comunitats autònomes); i obligava les TVL a emetre un mínim de quatre hores diàries i 32 setmanals de programació original. En el cas que es creés una televisió pública, tots els ajuntaments inclosos en una demarcació havien de posar-se d'acord per gestionar-la. L'hivern de 2004, després d'un canvi de govern, el nou executiu socialista modificava el pla tècnic i Catalunya passava a tenir 21 demarcacions, tres de les quals tenien dos múltiples. El 2005, ampliava a dos el màxim de públiques per múltiple. D'aquesta manera, el disseny fet des de Madrid ja determina el model.

Ara bé, l'opció per la tecnologia TDT també porta associats uns costos elevats de transmissió que el delimiten encara més. El 2005 es van difondre els preus de l'operador dominant a Catalunya, Abertis Telecom, que anaven dels poc més de 170.000 als més d'1,7 milions d'euros (*El Periódico de Catalunya*, 7 d'octubre de 2005, pàg. 40). Encara que els preus definitius estan per determinar, les magnituds apuntades dificulten un plantejament amateur i exigeixen una estructura econòmica solvent. Des d'aquesta perspectiva, s'entén que la comarca és la unitat mínima que permet la viabilitat i es trenca la relació entre municipi i

emissora existents en el naixement de la TVL⁴.

Davant de l'opció tecnològica per la TDT i el disseny fet des de Madrid, la diversitat de referents de la segona meitat dels anys noranta dona pas a un cert consens entre el gruix dels operadors i els organismes catalans amb competència en polítiques de la comunicació (Govern i Consell de l'Audiovisual de Catalunya, amb competències en ordenació del sistema audiovisual des de l'any 2000), que pren el nom de "televisió local de proximitat". Aquest model, coherent amb els condicionants tecnològics i la concepció industrial dominant llavors, determina un operador professional i amb plantejament empresarial –el que han defensat les principals associacions des de finals dels anys vuitanta– i ja no discuteix la titularitat, que ve marcada per llei (Guimerà, 2006).

Ara, la clau són els continguts: la programació ha d'estar arrelada al territori i centrada en la comunitat a la qual s'adreça (és a dir, de proximitat), encara que el referent ja no és el municipi, sinó la demarcació comarcal o supracomarcal. En el cas de les televisions públiques, el Govern fixa als ajuntaments l'obligació d'oferir aquesta programació⁵. En el cas de les privades, el plec de clàusules del concurs de concessions situava de manera clara els continguts com a element clau⁶. La Llei 22/2005, de 29 de desembre, de comunicació audiovisual de Catalunya (DOGC 4543, de 3 de gener de 2006), promulgada després de l'obertura dels concursos, aprofundeix en aquesta concepció, fins al punt que sempre parla "televisió local o de proximitat" com a sinònims.

En aquests aspectes, el concepte és deutor d'aportacions acadèmiques sobre la *televisió de proximitat*, noció intruïda

a Catalunya a finals dels anys noranta i aplicada per primera vegada a la TVL per Prado i Moragas (2002). La influència no es queda aquí, ja que el Govern, a l'hora de dissenyar els plecs de clàusules del concurs per la TDT local, va consultar diversos investigadors catalans que havien estudiat la televisió de proximitat tant privada com pública (Ramentol, 2006: 28).

Les raons que expliquen l'hegemonia del model de proximitat són de natura ben diversa. En primer lloc, els elements econòmics i empresarials vénen determinats per la tecnologia TDT. En segon lloc, hi ha un consens entre les entitats representatives del sector, el Govern i el CAC per entendre que les televisions han de potenciar la indústria audiovisual catalana. De l'any 2000 ençà, el Govern ha entès que les TVL formen part d'un engranatge que inclou la televisió nacional (pública i privada) i la producció audiovisual, que ha esdevingut econòmicament estratègica pel país (CAC, 2006; Madí, 2007; Marín, 2007).

Així mateix, la voluntat del Govern per estimular la indústria del país passa per primar els operadors catalans, cosa que es vol aconseguir amb la vinculació al territori. Així, el disseny es va fer amb la intenció d'aconseguir que el màxim possible de televisions analògiques poguessin transitar a la TDT i, al mateix temps, evitar que s'implantessin xarxes d'abast espanyol que havien aterrat a Catalunya els primers any dos mil (Localia TV; Urbe TV, de Vocento) (*Antena Local*, núm. 42, pàg. 10; núm. 44, pàg. 7).

Al seu torn, el sector ha vist créixer el nombre d'emissores fins a arribar a les 120 el 2004, dues terceres parts de les qual eren privades i la immensa majoria, professionalistes. Els motors d'aquest creixement han estat, fonamentalment,

4 El disseny de base comarcal de les demarcacions va rebre crítiques per com havia dividit el país, tant des del sector com des del Govern català. En canvi, en molt poques ocasions, per no dir mai, es va criticar amb la mateixa contundència que la unitat mínima fos la comarca (Guimerà, 2006: 248 i seg.).

5 RESOLUCIÓ PRE/2804/2005, de 27 de setembre, per la qual es dona publicitat a l'Acord del Govern de 20 de setembre de 2005, pel qual s'estableix el procediment de concessió de programes de televisió digital local als municipis de Catalunya inclosos en les demarcacions que estableix el Pla tècnic nacional vigent de la televisió digital local i el règim jurídic d'aquestes (DOGC 4482, de 4 d'octubre de 2005).

6 Govern de la Generalitat de Catalunya (2005): *Plec de clàusules administratives particulars i de prescripcions tècniques del contracte de gestió de servei públic de televisió digital local*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

empreses provinents d'altres sectors de la indústria comunicativa (premsa, ràdio) i de tota dimensió (local i comarcal, nacional, estatal) amb clara vocació industrial. Així doncs, el discurs majoritari dins del sector és l'empresarial del sector privat, al qual cal sumar el professionalista defensat des d'una part cada cop més nombrosa dels ajuntaments catalans amb emissora (OCL, 2005).

Un model excloent: televisions històriques i conceptes alternatius

Amb la implantació de la TDT local, la completa professionalització i industrialització del sector esdevé pràcticament inevitable: amb unes inversions econòmiques elevades i uns pressupostos de funcionament alts derivats de les exigències tecnològiques i del model d'emissora digital dibuixat, el nou sistema de transmissió pot comportar la desaparició de la TVL popular i amateur.

Aquest impacte sobre la realitat en funcionament a Catalunya ja es va notar en el concurs de concessions de televisions privades. Tot i que el model estava pensat per permetre el pas del màxim possible de TVL en funcionament, un grup de vuit televisions que el 2004, un any abans de la convocatòria, estaven emetent no s'hi va presentar. Els seus promotors consideraven que la TDT no els permetia desenvolupar el seu model: de caire popular, amateur, cobertura municipal i amb un perfil més proper al comunitari. Entre aquestes hi ha la pionera RTV Cardedeu i Vilassar TV, amb més de 20 anys d'emissions.

Aquestes televisions s'han unit en la Federació Catalana de Televisions Locals Històriques i han demanat al Govern i al CAC que els ajudin a continuar emetent apel·lant al capítol VI de la Llei 22/2005, que contempla el dret a l'existència de mitjans audiovisuals sense afany de lucre i de proximitat⁷. Així, doncs, en el moment de plena professionalització i comercialització de les televisions locals, es tornen a sentir veus que reclamen la vigència de plantejaments propers als primigenis.

Conclusions: entre el concepte, els models i la praxi

La televisió local catalana ha tingut, en els seus vint-i-cinc anys d'història, quatre grans models hegemònics: el comunitari, fins als darrers anys vuitanta; el professional de servei públic i el professional i de país al llarg dels anys noranta; el de televisió de proximitat a partir dels anys dos mil. Les diferències que es poden observar fàcilment entre el punt de partida i el d'arribada en l'evolució dels models al llarg d'aquests anys evidencien la gran profunditat del canvi viscut. De fet, el model sobre el qual es regula el sector és diametralment oposat al dissenyat en el naixement i extensió de la TVL al voltant de l'experiència de RTV Cardedeu.

Sobre la natura de la transformació, tots els indicis i evidències recollits apunten que la relació entre el concepte de televisió local, els models que es defineixen i la praxi de les emissores no és lineal ni determinista, sinó que mostra un caràcter que hem denominat *circular*: tots tres mantenen un diàleg i s'influeixen mútuament.

Un primer exemple, el trobem en l'abandonament progressiu del referent comunitari: l'activitat quotidiana posa de manifest que, aplicat en sentit estricte tal com s'havia proposat, era molt difícil de sostenir. D'aquesta constatació neixen els elements que caracteritzaran els dos models professionalistes que el succeiran els primers anys noranta: contractació de personal, inclusió creixent de publicitat i/o finançament municipal estable. Al seu torn, aquests ingredients són els que guien la transformació de les TVL ja des de mitjan anys vuitanta, cosa que dona lloc a una concepció cada cop més professionalista i tendent a la comercialització. A més, les televisions que desapareixen al llarg dels anys són les que no volen o no poden superar l'estadi amateur, cosa que encara treu més força a aquesta mena d'emissores.

El model de proximitat i la implantació de la TDT són un cas en sentit contrari: la definició d'un ideal professionalista i de matriu industrial des de les polítiques públiques (i amb el consens del gruix del sector) determina quin tipus

⁷ A aquesta via, també podria acollir-s'hi l'Assemblea de la Comunicació Social (ACS), un conjunt de col·lectius que intenten posar en marxa una televisió comunitària a Barcelona des dels primers dos mil.

d'emissora pot migrar o no a la TDT. És des d'aquesta lògica que s'explica la negativa de la pionera RTV Cardedeu a concursar, conjuntament amb set emissores privades més de matriu voluntarista. Així, tot i que el model recull en certa forma l'evolució viscuda per les TVL i la manera d'entendre-la per part dels seus operadors, deixa fora altres models existents.

És des d'aquesta perspectiva circular que es pot observar com els models d'emissora es proposen sempre en contextos de possible reconeixement o tolerància legal i de regulació de la TVL, en un sector que s'ha desenvolupat vint-i-cinc anys sense un marc legal complet. En aquest sentit s'han d'entendre des del model comunitari fins al de proximitat passant pels professionalistes dels anys noranta, ja que formen part del discurs legitimador i de defensa d'unes emissores determinades que busquen influir en les polítiques per no quedar fora de la llei (i del sector). En aquest punt, el paper de la recerca avalant (o no) els diversos models ha jugat un paper clau en els discursos, fins al punt que no se'n pot entendre l'evolució descrita sense el seu concurs.

En aquest sentit, doncs, les preocupacions dels operadors en cada moment del desenvolupament de la TVL, combinats amb els interessos de les polítiques públiques sobre el sector (no sempre coincidents amb els anteriors), són el motor de la profunda transformació del concepte i models d'emissora que es dona a Catalunya des del naixement del fenomen fins la implantació de la TDT.

Bibliografia

- CAC [En línia] (2006): *Informe en relació amb l'oferta tècnica continguda al sobre B presentada pels licitadors en el procés d'adjudicació de la concessió en règim de gestió indirecta per particulars per a l'explotació del servei públic de televisió digital local (expedient 11/A/2006) emès d'acord amb el que disposa la lletra c de l'article 10 de la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (LCAC)*. Barcelona: CAC.
- CARRERAS, LL. DE (1987): *La ràdio i la televisió a Catalunya, avui*. Barcelona: Pòrtic.
- D.A. (1988b): "Comunicat final del seminari". A: D.A.: *La TV local de servei públic L'univers de les TV locals a Catalunya*, Barcelona: Diputació de Barcelona
- CUMERES, M. (2005). Entrevista personal. Taradell, 18 de novembre.
- FCTVL (1992): *Comunicat de premsa*. Sabadell: FCTVL
- FPLTVLC (1986): *Televisions locals a Catalunya*. Sabadell: FPTVLC. [Text mecanografiat]
- FPLTVLC (1987): *Televisions locals a Catalunya*. Barcelona: FPLTVLC. [Text mecanografiat]
- FPLTVLC (1994): *10 anys Federació TV locals de Catalunya. Dossier de Premsa*. Cardedeu: FPTVLC. [Fulletó]
- GARRIGA, A. M. (1985): "L'experiència de la televisió en l'àmbit meso-comunicatiu. (Bases per a una televisió local a Espanya)", a D.A.: *Primeres Jornades sobre Meso-Comunicació a Catalunya*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, pàg. 49-80.
- GARRIGA, A. M. (2005). Entrevista personal. Esplugues de Llobregat, 17 d'agost.
- GUIMERA I ORTS, J. À. (2006): *La televisió local a Catalunya: gestació, naixement i transformacions*. Bellaterra: Departament de Periodisme i de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]
- MADÍ, D. (2007): Entrevista personal. Barcelona, 10 de gener
- MARÍN, E. (2007): Entrevista personal. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), 18 de gener.
- MESSEGUER, M.; ROVIRA, D.; VILAR, J. (2005): *Més de mil dilluns. 25è aniversari televisió a Cardedeu*. Cardedeu: Ràdio Televisió Cardedeu.
- OCL (2005): "La comunicació local", a Corominas, Maria i Miquel de Moragas i Josep Àngel Guimerà (eds.): *Informe de la comunicació a Catalunya 2003-2004*; Bellaterra, Castelló de la Plana, Barcelona, València; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra; Universitat de València. Servei de Publicacions, pàg. 211-230.
- PRADO, E. (1985): "Televisión comunitaria en Catalunya". A: *Telos*, núm.2, abril-juny, Madrid, Fundesco, pàg. 53-58.
- PRADO, E.; MORAGAS, M. DE (1991): *Televisión locales. Tipología y aportaciones de la experiencia catalana*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya/Diputació de Barcelona.
- PRADO, E.; MORAGAS, M. DE (2002): *La televisió local a Catalunya. De les experiències comunitàries a les estratègies de proximitat*. Barcelona: CAC. [Quaderns del CAC. Número extraordinari]
- RAMENTOL, S. (2006): "Conferència: El nou escenari de la televisió local". A: D.A., *Cap a un nou model de mitjans audiovisuals locals*, Barcelona, Generalitat de Catalunya – Agència Catalana de Notícies, pàgs. 23-41.
- VILAR, J. (2006): Entrevista personal. Sant Joan Despí, 7 de febrer.